

Krystyna Kozykowska

Inspirujący kaszubski świat – tradycja i nowoczesność

Postrzeganie świata i przyswajanie wiedzy oraz wartości przez dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną najlepiej chyba charakteryzują słowa Konfucjusza: „Słyszę i zapominam, widzę i pamiętam, robię i rozumiem”. W przypadku tych osób wiedza teoretyczna powinna być poparta działaniem praktycznym, ponieważ dopiero przez osobistą aktywność i doświadczanie są one w stanie pełniej poznać i przyswoić sobie przekazywane informacje. Dotyczy to w szczególności pojęć abstrakcyjnych, takich jak dobro, zło, odpowiedzialność, sprawiedliwość czy patriotyzm, a także utożsamianie się z ojczyzną i regionem.

Obserwując naszych podopiecznych – uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno- Wychowawczego im. Dzieci Europy w Bytowie – i poznając ich środowisko zauważamy, że spada liczba rodzin, w których kultura regionalna i język kaszubski są obecne na co dzień. W związku z tym pojawia się ogromne wyzwanie, jakim jest przeciwdziałanie zanikowi funkcji przekazywania języka i kultury przez rodzinę.

Bliskie jest nam przesłanie płynące ze słów Kazimierza Kossak-Głowczewskiego: „Istotą edukacji regionalnej jest powrót do domu, do źródeł życia każdego człowieka, do źródeł jego etyki i jego języka, a więc do źródeł kultury domowej, lokalnej, regionalnej, narodowej i ogólnoludzkiej”¹. Skłaniamy się ku przekonaniu, że lokalna społeczność posiada wiele potencjalnych możliwości ochrony i rozwoju swojej kultury i tożsamości. Warto więc podejmować różnorodne działania, by utrzymywać i rozwijać wśród dzieci i młodzieży, a także ich rodzin, wartości regionalne oraz kształtować postawę przywiązania do „małej Ojczyzny”. Należy działać w taki sposób, aby nadal rozwijała się społeczność posiadająca własną, specyficzną tożsamość, zakochana w swojej ziemi, przywiązana do jej skomplikowanej historii, dumna z jej piękna, wyjątkowej spuścizny, wspaniałych zasobów przyrody. Chcąc się nimi pochwalić przed światem, a jednocześnie chronić przed zanikaniem. Dlatego też istotne wydaje nam się prowadzenie działań, które w sposób interesujący będą wprowadzały treści wychowawcze i edukacyjne dotyczące Kaszub, dając jednocześnie naszym wychowankom radość z twórczego działania i satysfakcję

1. K. Kossak-Głowczewski, *W poszukiwaniu źródeł realizacji poprzez edukację regionalną a pedagogikę Freineta*. [w:] W. Frankiewicz, K. Kossak-Głowczewski (red.), *Pedagogika Celestyna Freineta a edukacja regionalna*, Gdańsk 1997, s. 18.

z odniesionego sukcesu. Poza nauczaniem języka regionalnego – języka kaszubskiego, proponujemy więc uczniom udział w ciekawych działaniach i projektach, mających na celu podtrzymywanie regionalnej tradycji i kultury.

W naszej placówce od 1999 roku działa Zespół Tańca Kaszubskiego „Bómki”. Dzieci i młodzież podczas warsztatów uczą się tańców kaszubskich, poznają historię i kulturę regionu, jego muzykę i sztukę. Nabyte umiejętności prezentują przed szerszą publicznością, biorąc m.in. udział w Pomorskich Spotkaniach Tanecznych w Gdyni, Powiatowym Przeglądzie Twórczości Dzieci i Młodzieży w Bytowie, Dniu Kaszubskim w Tursku, Dniu Integracji w Bytowie czy programie polsko-niemieckiej wymiany młodzieży, jak również występując dla podopiecznych zaprzyjaźnionych placówek i instytucji, takich jak bytowskie szkoły i przedszkola oraz Dom Pomocy Społecznej w Parchowie. Jednym z bardziej wzruszających momentów w historii Zespołu był jubileusz dwudziestolecia jego istnienia. W czasie zorganizowanej z tej okazji uroczystości otrzymaliśmy wiele wyrazów sympatii i serdecznych życzeń, a swoje umiejętności artystyczne zaprezentowali nie tylko nasi tancerze, ale także zaprzyjaźnione kaszubskie grupy: „Kacper i Lenka” z Niezabyszewa, „Kaszëbsczé nótczi” z Czarnej Dąbrówki, „Rocziškòwé jagòdë” z Rokity i „Zeloné òczka” z Kołczygłowa.

Z kolei „idąc z duchem czasu” i korzystając ze współczesnych technologii, połączyliśmy tradycję z nowoczesnością, zapraszając uczniów do udziału w warsztatach tworzenia animacji poklatkowych, związanych z kulturą i literaturą kaszubską. Podczas zajęć młodzież pogłębiała wiedzę o regionie, języku i kulturze, poznając legendy, wiersze i baśnie kaszubskie, a następnie – tworząc na ich podstawie krótkie opowiadania cyfrowe. Inspiracją do pracy były zarówno wiersze, np. *Sziszczki (Owieczki)* Stanisława Janke czy *Witaminczi (Witaminki)* Tomasza Fopke, jak i opowiadania zaczerpnięte ze *Słownika gwar kaszubskich na tle kultury ludowej* Bernarda Sychty w opracowaniu Grzegorza Schramke, m.in. *Ó tim, skąd wzięł sã kòłp? (O tym, skąd wziął się labędź)*. Uczniowie wykazali się umiejętnościami wyszukiwania, selekcji, oceny i przetwarzania informacji, symbolicznego przedstawiania tematu, tworzenia uogólnień, kreatywnego tworzenia scenografii i cierpliwością podczas fotografowania kilkuset ujęć, redagowania napisów w języku kaszubskim i doboru ścieżki dźwiękowej. Pracując nad powstaniem animacji, odszukiwali ciekawe aspekty kultury i tradycji kaszubskiej, łącząc je ze współczesnością i technologią poprzez wykonanie zdjęć, ich obróbkę, import do programu komputerowego, montaż i publikację filmiku w internecie. W trakcie warsztatów rozwijali kompetencje językowe, społeczne i cyfrowe, wypowiadali się za pomocą nowoczesnych środków artystycznych,

pobudzali wyobraźnię i twórczą kreatywność. Mieli okazję do odkrywania bogactwa literatury kaszubskiej oraz osadzania jej we współczesnych realiach i tak bliskim im świecie najnowszych technologii.

Aby zachęcić uczniów do poznawania naszego regionu, jego historii i kultury, organizujemy również ciekawe wyjścia i wycieczki. Systematycznie współpracujemy z Muzeum Zachodniokaszubskim w Bytowie, dzięki czemu nasi podopieczni biorą udział w atrakcyjnych lekcjach otwartych i warsztatach tematycznych, a także zwiedzają wystawy stałe i czasowe, dotyczące nie tylko samych Kaszub, ale też regionu i kraju. W ostatnich czasach były to m.in. następujące ekspozycje: *Od obrzędu do estrady – diabelskie skrzypce w przestrzeni kulturowej Polski*, *Kultura materialna Kaszubów Bytowskich*, *Twórczość Kaszubska Dzieci i Młodzieży*, *Współczesna sztuka ludowa Kaszub*, *Wołodia Drozd i jego malarstwo sakralne*, *Art brut – twórczość ludowa Ziemi Świętokrzyskiej* oraz wystawa dzieł Józefa Chełmowskiego.

Nie sposób przecenić znaczenia wycieczek w edukacji, dlatego staramy się przybliżyć wychowankom ważne miejsca na Pomorzu. Poza sztandarowymi destynacjami, takimi jak Muzeum – Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzach Kiszewskich, Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku czy Muzeum Kultury Ludowej Pomorza w Swołowie, naszym celem stają się także inne lokalizacje – mniej znane, a bardzo ciekawe. Nasi podopieczni bardzo mile wspominają wyprawę do Wioski Ziół i Kwiatów w Mikorowie, gdzie przenieśli się w czasy słowiańskie, biorąc udział w zabawach dydaktycznych i warsztatach tańca dawnego, tworząc pachnidła z naturalnych olejków i gliniane medaliony z motywami roślinnymi. Niezwykle pasjonująca okazała się gra terenowa w ogrodzie sensorycznym – uczestnicy musieli wykonać wiele zadań i rozwiązać liczne zagadki, by pokonać upiora i zdobyć składniki eliksiru miłości, ponieważ tylko dzięki niemu mogli odczarować ludzi zaklętych w rzeźby. Z kolei w Osadzie Wędkarsko-Turystycznej „Tedë jo” w Tuchomku najpierw wzięli udział w lekcji, prowadzonej w izbie regionalnej i w plenerze, podczas której poznawali i inscenizowali wiersz *Rzepka* w wersji kaszubskiej, a później oglądali układ tańców kaszubskich

zaprezentowany przez zespół „Bómki”, jeździli bryczką, karmili zwierzęta, łowili ryby i biesiadowali przy ognisku. Niezapomniana była również wizyta w Izbie Regionalnej w Gołczewie, w trakcie której uczestniczyli w niezwyklej, żywej lekcji kultury i literatury kaszubskiej. W unikalnej atmosferze starej szkoły podziwiali grę miejscowych aktorek – „Gołczewskich Babeczek” – wcielających się w postacie z kaszubskiego *Testamentu* i przenoszących widzów kilkadziesiąt lat wstecz w czasie i przestrzeni. Młodzież z wielkim zainteresowaniem śledziła proces powstawania testamentu i rozdzielania majątku Augusta Konewki, wybuchami śmiechu witając kolejne sceny i komiczne wypowiedzi przyszłych (a w efekcie końcowym – niedoszłych) spadkobierców i spadkodawcy. Artystki zostały nagrodzone owocną na stojąco, a spotkanie zakończyło się przepysznym regionalnym poczęstunkiem.

Dzięki różnorodnym działaniom nasi uczniowie mają możliwość poszerzania wiedzy o kulturze regionu i jej związkach z kulturą narodową oraz ugruntowania poczucia tożsamości narodowej poprzez rozwój tożsamości regionalnej. W codziennej pracy wykorzystujemy fakt, że „klasą szkolną” może być „język, narzędzie, rodzina, region bliższy i dalszy, ojczyzna, Europa i świat, a równocześnie pola, łąki, rzeki, jeziora, lasy, morze, muzea, biblioteki, kraje sąsiednie, wieś i miasta”². Dzięki temu stwarzamy wychowankom nie tylko możliwość poznawania i kultywowania tradycji, ale także autentycznego, bezpośredniego udziału w życiu kulturalno-społecznym środowiska lokalnego. Przyczynia się to do rozwijania u nich postawy otwartej, poszerzania horyzontów, wzrostu poziomu samoakceptacji oraz satysfakcji z własnych dokonań i odnoszonych sukcesów.

Bibliografia:

1. Kossak-Głównzewski K., *W poszukiwaniu źródeł realizacji poprzez edukację regionalną a pedagogikę Freineta*. [w:] W. Frankiewicz, K. Kossak-Głównzewski (red.), *Pedagogika Celestyna Freineta a edukacja regionalna*, Gdańsk 1997, UG.
2. Kossak-Głównzewski K., *Niezależna edukacja regionalna*, „Pomerania. Miesięcznik społeczno-kulturalny” 1990, nr 9 (209).

2. K. Kossak-Głównzewski, *Niezależna edukacja regionalna*, „Pomerania. Miesięcznik społeczno-kulturalny” 1990, nr 9 (209), s. 13.

Krystyna Kozykowska

Oligofrenopedagog, nauczycielka w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Dzieci Europy w Bytowie.